

## Przemoc w rodzinie

Przemoc i agresja jest obecnie jednym z bardziej niepokojących problemów. Zjawisko to pojawia się dziś nie tylko w świecie ludzi dorosłych, lecz coraz częściej dotyczy dzieci i młodzieży. Z przyczyn oczywistych budzi to duże zaniepokojenie społeczne. W dzisiejszych czasach przemoc staje się instrumentem osiągnięcia zamierzonych celów. Sprawcy nie postrzegają swoich zachowań jako zła, a ewentualną winą za swoje postępowanie obarczają innych. Najczęściej świadomość istnienia problemu agresji mają ofiary lub osoby zagrożone nią. Przemoc i agresja przeniknęły do codziennego życia, dotknęły miliony kobiet będących żonami, matkami, pracownicami czy też młodych dziewcząt a nawet dzieci.

Zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* ( Dz. U. Nr 180 poz. 1493 ze zm.) **przemoc w rodzinie** to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych (w rozumieniu art. 115 § 11 *Kodeksu karnego*), a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

W przemocy domowej najbardziej istotna jest demonstracja i wykorzystanie siły lub władzy w sposób, który jest krzywdzący dla innych członków rodziny. Znany psycholog Jerzy Mellibruda podaje, że na przemoc w rodzinie można spojrzeć z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej.

**Z perspektywy prawa** przemoc w rodzinie to przestępstwo określane w różnych kodeksach i odpowiednio karane. Artykuł 207 kodeksu karnego jest najczęściej stosowany i dotyczy znęcania się fizycznego lub moralnego nad członkiem rodziny. Kara za to przestępstwo to pozbawienie wolności od 6 miesięcy do 5 lat.

**Perspektywa moralna** pokazuje, że dokonywanie przemocy to krzywdzenie słabszego i jest złem moralnym. Sprawca powinien podlegać sankcjom własnego

sumienia i potępieniu ze strony innych ludzi. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania.

**Psychologia** w zjawisku przemocy domowej zwraca uwagę na cierpienie i bezradność ofiary, odsłania mechanizmy wewnętrzne i sytuacyjne sterujące przemocą oraz złożone procesy interakcji między sprawcą i ofiarą. Psychologiczne zrozumienie przemocy odgrywa podstawową rolę przy pomaganiu ofiarom w wyzwalaniu się od przemocy i w naprawianiu szkód, jakie poczyniła w ich życiu.

**Z perspektywy społecznej** widać czynniki zawarte w obyczajach i postawach, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej strony w przeciwdziałanie przemocy mogą angażować się znaczące siły społeczne i wywierać wpływ na stan spraw publicznych. Przykładem tego jest rozwój ruchu feministycznego w USA i w innych krajach, który z pomagania bitym kobietom uczynił potężne narzędzie walki także o inne prawa kobiet.

Wyróżnia się następujące **formy przemocy**: przemoc fizyczna, przemoc seksualna, przemoc psychiczna, przemoc ekonomiczna, materialna.

**Przemoc fizyczna obejmuje** całą gamę form zachowań o różnym stopniu nasilenia np. wymierzanie policzków, bicie czy kopanie.

**Przemoc seksualna** zachodzi wtedy gdy mamy do czynienia ze zmuszaniem do określonych zachowań i kontaktów seksualnych.

**Przemoc psychiczna** to słowne lub niewerbalne groźby użycia przemocy wobec osoby lub tego, co do niej należy. Ten rodzaj przemocy przejawia się m.in. w zastraszaniu, poniżaniu, ubliżaniu, szantażowaniu itp.

**Przemoc ekonomiczna/materialna** polega na odmawianiu lub ograniczaniu dostępu do wspólnych środków finansowych lub odbieraniu zarobionych pieniędzy, uniemożliwianiu bądź ograniczaniu podjęcia pracy zarobkowej ale również niszczeniu przedmiotów czy też niepłacenie alimentów.

**Rodzaje przemocy**: przemoc gorąca, przemoc chłodna.

**Przemoc gorąca** – charakteryzuje się agresją słowną i fizyczną, związana jest z odreagowywaniem emocji na osobach najbliższych. Jerzy Mellibruda twierdzi, że u podstaw tej przemocy leży furia. Określa ją jako „zjawisko pęknięcia tamy emocjonalnej uruchamiającej agresywne zachowanie”. Furia jest wybuchem

skumulowanych i niemożliwych do powstrzymania uczuć złości lub wściekłości. Niektórzy uważają, że samo doświadczenie furii miewa charakter ekstatyczny i że sprawcy „upajają się” stanem zmienionej świadomości, który temu towarzyszy.

Gorącą przemoc mogą powodować negatywne i intensywne przeżycia związane z frustracją, z zablokowaniem jakiś dążeń, z niespełnieniem pragnień i oczekiwań. W wyniku tego pojawia się agresja skierowana przeciwko członkowi rodziny. Warto podkreślić, że sprawca jest przekonany o niezdolności ofiary do obrony i ma poczucie własnej bezkarności. Postawa ofiary często wynika z przewagi fizycznej sprawcy lub okoliczności, w których sprawca uzyskuje władzę psychiczną.

**Przemoc chłodna** – jest pozbawiona gwałtownych wybuchów, emocji, przypomina raczej realizację z góry zaplanowanego scenariusza, często stosowana w imię fałszywie pojmowanych „wyższych celów” np. konsekwentnego wychowywania dziecka. Czasem krzywdzenie dzieci dokonuje się w trakcie prób kształtowania u nich pożądanых cech charakteru, a czasem jest tylko rezultatem mechanicznego powtarzania metod wychowawczych, których rodzice doświadczali w dzieciństwie, gdy sami byli ofiarami przemocy wychowawczej. Zdumiewającym zjawiskiem są nierzadkie wyznania: „Mój ojciec nie żałował pasa, ale jestem mu wdzięczny, bo wyrosłem na porządnego człowieka”. Są usprawiedliwieniem dla okrucieństwa kochanego rodzica.

Stosowanie chłodnej przemocy wspierają ideologie autorytarnego wychowania, według których dzieci i słabsi mają mniej praw, a dorośli i silniejsi mogą ich prawa naruszać, gdy zmierzają do słusznych celów. Opór powinno się przełamywać odpowiednimi karami.

Jerzy Mellibruda zwraca uwagę, że ten spokój jest pozorny, gdyż sprawcą tym również kierują silne emocje lecz tutaj są skutecznie tłumione i kontrolowane. Człowiek który realizuje taki scenariusz jest gotowy do wtargnięcia na wewnętrzne terytorium psychiczne swego dziecka czy współmałżonka. Znajduje usprawiedliwienie nawet wtedy, gdy jest świadomy cierpienia, które spowodował.

W wielu przypadkach przemoc jest związana z nietrzeźwością sprawców. Alkohol osłabia racjonalną kontrolę nad zachowaniem i nasila gotowość do reagowania

złością, przyczynia się do zwiększenia niepowodzeń życiowych stanowiących źródła stresu i frustracji.

Sprawca gorącej przemocy może przeżywać chwile poczucia winy i może angażować się w doraźne próby naprawiania szkód. W przypadku przemocy domowej mamy zazwyczaj do czynienia nie z jednorazowym wydarzeniem a z wielokrotnymi aktami przemocy. Można za J. Mellibrudą powiedzieć, że mamy tu do czynienia ze zjawiskiem trwałej utraty kontroli osobistej nad własnymi zachowaniami agresywnymi przypominającymi zachowania nałogowe.

Problem **przemocy w rodzinie** coraz częściej jest podejmowany w różnych programach przeciwdziałania przemocy. Na szczególną uwagę zasługują **kampanie społeczne** uwrażliwiające na ten problem. Kampanie te informują o sposobach wychodzenia z sytuacji związanych z przemocą i metodach uzyskiwania pomocy oraz edukują pokazując przyczyny i skutki stosowania przemocy.

Jedną z takich kampanii jest **międzynarodowa kampania „Biała wstążka”**. W Polsce od 2009 roku. Kampania została zainaugurowana w 1991 roku w Kanadzie, gdzie w ciągu dwóch miesięcy przekonano ponad 100 tysięcy mężczyzn do założenia białej wstążki (głównego symbolu kampanii) jako symbolu osobistej deklaracji, że nie będą stosować przemocy, i zobowiązania, że będą reagować na wszystkie jej przejawy.

Kampania skierowana jest bezpośrednio do mężczyzn będących sojusznikami w walce z przemocą wobec kobiet. Ma ona nie tylko uwrażliwiać mężczyzn na problem przemocy, ale także włączyć ich w akcje na rzecz przeciwdziałania przemocy.

Wolontariusze SOSW im. J. Korczaka w Toruniu już od kilku lat włączają się w akcję organizowaną w naszym mieście przez Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki. Na początku grudnia każdego roku wyruszają pod opieką nauczycieli, zaopatrzeni w białe wstążki oraz ulotki na ulice Torunia. Zachęcają przechodniów do włączenia się w akcję. W ten sposób pokazują, że są świadomymi przeciwnikami przemocy w rodzinie wobec kobiet i dzieci.

## Bibliografia:

- J. Mazur, *Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość*, Wydawnictwo Akademickie „Żak” Warszawa 2002
- [http://www.niebieskalinia.pl/przewodnik\\_ustawa/poradnik\\_eksperti\\_radza/01.\\_Jerzy\\_Mellibruda.pdf](http://www.niebieskalinia.pl/przewodnik_ustawa/poradnik_eksperti_radza/01._Jerzy_Mellibruda.pdf)

opracowała: mgr Barbara Kopczyńska